

ספר נפש החיים - שער א - פרק ו

הגה"ה:

וזה היה קודם החטא לא היה כלול אז רק מכל העולמות וכחות הקדושה לבד, ולא מכחות הרע, אבל אחר החטא נכללו ונתערבו בו גם כחות הטומאה והרע, וממילא עירב אותם על ידי זה גם בהעולמות מזה הטעם שהוא כלול ומשותף מכולם והם מתעוררים ומשתנים כפי נטיית מעשיו, והוא ענין עץ הדעת טוב ורע: והענין כי קודם החטא, עם כי ודאי שהיה בעל בחירה גמור להטות עצמו לכל אשר יחפוץ להטיב או להיפך ח"ו, כי זה תכלית כוונת כלל הבריאה, וגם כי הרי אחר כך חטא, אמנם לא שהיה ענין בחירתו מחמת שכחות הרע היו כלולים בתוכו, כי הוא היה אדם ישר לגמרי כלול רק מסדרי כחות הקדושה לבד, וכל עניניו היו כולם ישרים קדושים ומזוככים טוב גמור, בלי שום עירוב ונטיה לצד ההיפך כלל, וכחות הרע היו עומדים לצד וענין בפ"ע חוץ ממנו, והיה בעל בחירה ליכנס אל כחות הרע ח"ו כמו שהאדם הוא בעל בחירה ליכנס אל תוך האש, לכן כשרצה הס"א להחטיאו הוצרך הנחש לבא מבחוץ לפתות, לא כמו שהוא עתה שהיצר המפתה את האדם הוא בתוך האדם עצמו, ומתדמה להאדם שהוא עצמו הוא הרוצה ונמשך לעשות העון ולא שאחר חוץ ממנו מפתהו, ובחטאו שנמשך אחר פתוי הס"א, אז נתערבו הכחות הרע בתוכו ממש, וכן בהעולמות, וזהו עץ הדעת טו"ר, שנתחברו ונתערבו בתוכו ובהעולמות הטוב והרע יחד זה בתוך זה ממש, כי דעת פירושו התחברות כידוע, והענין מבואר למבין בעץ חיים שער קליפת נוגה פ"ב אלא שקיצר שם בענין, ועיין היטב בגלגולים פרק א', וזה שאמרו רז"ל (שבת קמו א) כשבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא, רוצה לומר בתוכה ממש, ומאז גרם על ידי זה ערבוביא גדולה במעשיו, שכל מעשי האדם המה בערבוביא והשתנות רבים מאד, פעם טוב ופעם רע, ומתהפך תמיד מטוב לרע ומרע לטוב, וגם המעשה הטוב עצמה כמעט בלתי אפשר לרוב העולם שתהיה כולה קדש זכה ונקיה לגמרי, בלי שום נטיה לאיזה פניה ומחשבה קלה לגרמיה, וכן להיפך בהמעשה אשר לא טובה גם כן מעורב בה לפעמים איזה מחשבה לטוב לפי דמיונו, וגם הצדיק גמור שמימיו לא עשה שום מעשה אשר לא טובה ולא שח מימיו שום שיחה קלה אשר לא טובה ח"ו, עם כל זה כמעט בלתי אפשר כלל שמעשיו הטובים עצמם כל ימי חייו, יהיו כלם בשלימות האמיתי לגמרי ולא יהיה אפילו באחת מהנה שום חסרון ופגם כלל, וזה שאמר הכתוב (קהלת ז') כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, רוצה לומר שאי אפשר שלא יהיה על כל פנים קצת חסרון במעשה הטוב עצמה שעושה, כי חטא פירושו חסרון כידוע, לכן כשמכניסין האדם למשפט לפניו יתברך שמו, צריך חשבונות רבים לאין שיעור, על כל הפרטי פרטים של כל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו וכל פרטי הנהגותיו, באופני נטייתם לאן היו נוטים, וזש"ה (שם) אשר עשה אלקים את האדם ישר כנ"ל והמה בחטאם בקשו חשבונות רבים, ועיין זוהר אמור ק"ז סוף ע"א והוא מבואר שם על פי דברינו, ונמשך הענין כן עד עת מתן תורה שאז פסקה אותה הזוהמא מתוכם כמו שאמרו רז"ל (שבת שם), ולכן אחר כך בחטא העגל אמרו רז"ל (שם פ"ט א') שבא שטן וערבב כו', היינו שבא מבחוץ כמו בענין חטא אדם הראשון כנ"ל, כי מתוכם נתגרש, ועל ידי חטא העגל חזרה אותה הזוהמא ונתערבה בתוכם כבתחלה: וזש"ה (הושע ו') והמה כאדם עברו ברית, וזה שאמר הוא יתברך לאדם הראשון כי ביום אכלך ממנו מות תמות, לא שהיה ענין קללה ועונש, כי מפי עליון לא תצא כו', אלא פירושו שעל ידי אכלך ממנו תתערב בך הזוהמא של הרע, ולא יהיה תיקון אחר להפרידה ממך כדי להטיבך באחריתך, אם לא על ידי המיתה והעיכול בקבר, וזהו גם כן הענין מה שאמר הוא יתברך אחר כך הן האדם היה כו' ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם, והלא חפצו יתברך שמו להטיב לברואיו ומה אכפת ליה אם יחיה לעולם, אמנם רוצה לומר שכאשר יאכל מעץ החיים וחי לעולם ישאר ח"ו בלא תיקון, שלא יתפרד הרע ממנו עד עולם ח"ו ולא יראה מאורות וטובה מימיו, לזאת לטובתו גירשו מגן עדן, כדי שיוכל לבא לידי תיקון גמור כשתפרד הרע ממנו על ידי המיתה והעיכול בקבר, וזהו ענין הד' שמתו בעטיו של נחש (פרק במה אשה) שאף שלא היה להם חטא עצמם כלל, עם כל זה הוצרכו למיתה מחמת התערבות הראשון של הרע על ידי חטא אדם הראשון מעצת הנחש, וימשך הענין כן עד עת קץ הימין בלע המות לנצח, וגם עוד יתרון שיתבער אז הרע מן העולם ממציאאותו, כמ"ש (זכריה יג) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ:

הגה"ה:

ספר ליקוטי אמרים - אות י

וזהו בתוך הגן ובפנימיותו רק טעות אדם הראשון היה מעץ הדעת, ומזה הוזהר דודאי מה שידע שהוא רע יש לו לב בשר לשנות לבו שלא יעשה רק יש טעות בידעיה וחכמה שאומר לטוב רע ולרע טוב, וזהו מצד עץ הדעת טוב ורע

שבו יש ערבובייה ומזה הזוהר, וכשחטא בחכמה ואכל לומר לרע טוב אז נתגרש מגן ומעץ החיים דהיינו שניתן לו לב האבן תחת לב בשר, וכמו ששמעתי גם כן בעוזיה דמה שנמנע מהקטרת הקטורת היתה דוגמת המנעת אדם הראשון מעץ החיים שלא יחיה לעולם ואז נאמר לישעיה (ישעיה ו', י') השמן לב העם וגו' פן יראה וגו' בלשון ציווי וקאי אעוזיה שישמן את לבבו שלא יטעה על זה ורפא לו לחיות לעולם ואינו זמנו עדיין כך שמעתי:

ספר רסיסי לילה - אות מו

וזה ענין ציווי מאכילת עץ הדעת שהוא הידיעה והחקירה בחכמה. והיינו כי זה כל יתרון האדם מן הבהמה בחכמה ושכל שבו. אך החקירה בשכל אנושי יש בו טוב ורע כנודע דאברהם אבינו ע"ה בחקירתו השיג אמונת האלהית וזכה למה שזכה. ופילוסופי יונים ודומיהם בחקירתם השיגו שהעולם קדמון ושאר כפירות כנודע. רק האדם צריך לידע תחילה אנכי ה' אלהיך וגו' שהוא התחלת התורה דרך ידיעה לא דרך ציווי לאדם שיאמין דזהו בהשגת אדם רק ציווי סתמי היינו לידע זה דרך ידיעת מושכלות הראשונות ובידיעה שהשם יתברך הוא בעל כוחות האדם כולם וכל שכלו הוא מהשם יתברך זהו הלקיחה מעץ החיים שהתבוננתו בשכלו הוא מצד השכל הנתון לו מהשם יתברך שממנו חיותו גם כן ואצלו אין חילוק חיות כידוע וכח החיות הוא עצמו כח המדע:

ועיקר בריאת האדם היה להשתמש בשכלו כטעם מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. ועיקר בריאת העולם להתגלות כח מלכותו כנודע דלכן אומרים בראש השנה מלכיות שתמליכוני וההמלכה היינו שישג האדם שכל שכלו מהשם יתברך דזה כל חכמת תורה שבעל פה שאינו כחכמה אנושית שמשג בשכל עצמו אבל תורה שבעל פה הוא נובע מתורה שבכתב דזהו עיקר מלכותו יתברך כשמושל על שכל האדם שזהו עיקר צורת האדם שכל הנהגת האדם הוא בשכלו. ובזוהר (ח"א כו. ושאר מקומות) איתא דתורה שבעל פה הוא מסיטרא דעץ הדעת טוב ורע כשר ופסול וכו' היינו דעץ הדעת הוא שכל האדם שיש בו שינויים לכאן ולכאן אבל עץ החיים הוא בתוך הגן בנקודת המרכז שאין נוטה לקצוות ואין בו נטיה לכאן ולכאן והוא תורה שבכתב:

ורצון השם יתברך היה שהאדם ישתמש בשכלו להשגת התורה שבכתב שהוא השגת דברים קצובים וברורים והיינו על ידי ההכרה הברורה שאין עוד מלבדו ויהיה שכלו משכן לשכל השם יתברך ממש על דרך שאמרו במשה רבינו ע"ה (ענין זוהר ח"ג רל"ב). שכינה מדברת מתוך גרונו דעמיה שריה נהורא ואין ספק כלל שהספק הוא רק מתוך החושך וההעלם במדת לילה וכל תורה שבעל פה היה משיג בדוגמת תורה שבכתב כמו שיהיה לעתיד. רק שגרים הסתת הנחש והייתם כאלהים וגו' היינו שישתמש בשכלו מעצמו וזהו עץ הדעת טוב ורע. ונתרפרף העולם עד שניתנה תורה בכתב דהיינו שנתפשט שורש החכמה דהשם יתברך המתפשטת בלבבות בני אדם שהוא ההשגה דאין עוד מלבדו שורשה קבוע וקיים בלבבות בני ישראל על ידי קול שופר דמתן תורה. ואנו באים בקול שופר שלנו להיות גם התורה שבעל פה בחכמה שלנו יסודה מתורה שבכתב ומתפשט ומתרחב גם הוא בכל העולמות עד אין קץ וכנודע מקדושת דברי חז"ל בתלמוד ממש כעין קדושת תורה שבכתב שכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל רמזו בדבריהם וכן כל חכמת חכמי ישראל האמיתים:

וקול דתורה שבעל פה וקול דתפילה כולה חד כנודע בשורשם וכן אמרו (ברכות ח.) לא מצלי אלא ביני עמודי דגריסי רצה לומר שמתוך החכמה וקול תורה שבעל פה נמשך קול התפילה. וכפי חכמת האדם בתורה שבעל פה כך כוחו יפה בתפילתו וקולות הללו הם תיקון לאכילת עץ הדעת תורה שבעל פה נמשך מסיטריה וממנו נמשך קול תפילה כי תפילה דרבנן היינו דמצד השגת אין עוד מלבדו ממש דכולא חד מה מקום לתפילה. והתפילה הוא רק מצד מדת מלכותו יתברך שיש בורא ונברא מבקש מבורא. וכל חכמת תורה שבעל פה הוא חכמת נברא להכיר שיש בורא ויצאת השגה זו לפועל הוא בתפילה שמתוך שיש בורא לא בהארה גמורה במדת יום שאין עוד מלבדו לגמרי רק בדרך העלם אז מעורר לבו לתפילה. וזהו תכלית חכמה דתורה שבעל פה הנמשך על ידי אכילת עץ הדעת שהחשיך אנפי בי נשא. ולכך בראש השנה מרבין בתפילה לתקן חטאו דאדם הראשון אז ומעלין אותה למעלה בקולו של שופר המרחיב קול האדם עד אין קץ והיינו על ידי התדבקותו בהשם יתברך והוא הענייה דבמרחב:

ספר רסיסי לילה - אות מו

דבמצרים היה בגלות הדעת דרגא דמשה רבינו ע"ה שהוא יסוד תורה שבכתב ולכן הם גזרו להשליך הילדים ליאור וכן היה משפטם כי הם רצו להעלים אור תורה שבכתב. וידוע דדור המבול היו ראויים לקבל תורה ולא זכו והביאו מבול לעולם דתורה נמשלה למים.

